कठोर त्रि० कठ+ओरन् । १कठिने, २पूर्णे, च शब्दचि० । "कठोरतारापतिलाञ्छनच्छविरिति" माघः । "परामृशत् कठिनकठोरकामिनीत्यादि" माघः 'सूक्ष्मार्थग्राहके च । "कलाकलापानोचनकठोरमतिभिः" काद० ।

कठोल त्रि० कठ-ओलच् । कठिने कठोरे अमरः ।

कड भक्षणे सक०मदे अक० तुदा० सेट् पर० । कडति अकडीत् अकाडीत् चकाड । कडारः कड़म्बः । प्रणिकडति.

कड दर्पे भ्वा०इदित् ञित्त्वात्,उभ०ङित्त्वात् अफलवत्कर्त्तर्य्यपि आत्म० अक० सेट् । कण्डति ते । अकण्डीत् अकण्डिष्ट चकण्ड चकण्डे । अयं वितुषीकारणार्थे व्यापारभेदे च । (काँड़ान) कण्डति तुण्डुलम् इति केचित् ।

कड रक्षणे भेदे(वितुषीकरणार्थव्यापारे)च (काँड़ान) चुरादि० इदित् उभ० सक०सेट् । कण्डयति ते अचकण्डत् त । कण्डयाम् बभूव आस चकार चक्रे । कण्डनम् कण्डितः कण्डयन् कण्ठयितुम् । कण्डयित्वा कण्डना ।

कड त्रि० कड-मदे अच् । मूर्खे हला० । घञर्थे क । २भक्षणीये च कडङ्गरम् । [भेदे रत्नमा० ।

कडक न० कड-अच् संज्ञायाम् कन् । (करकच्) लवण-

कडङ्गर न० कडं भक्षणीयं शस्यादि गिरति अभ्यन्तरे निवेशयति गॄ-अच् नि० मुम् । वुसे मुद्गादेः फलशून्यनाडिकाकाष्ठे अमरः ।

कडङ्गरीय त्रि० कडङ्गरमर्हति । वुसभक्षणयोग्ये गवादौ । "नीवारपाकादिकडङ्गरीयैः" रघुः ।

कड(ल)त्र न० गड-सेचने अत्रन् "गडेरादेश्च कः" उणा० गस्य कः डलयोरेकत्वात् वा लः १श्रोणौ २भार्य्यायाञ्च उज्ज्वलदत्तः। कलत्रशब्दे उदा० ।

कडम्ब पु० कड-अम्बच् । १शाकनाड़िकायाम्(डँटा)अमरः । २कोणे प्रान्तभागे च उणादिवृत्तिः ।

कडम्बी स्त्री कडम्बो भूयसा विद्यतेऽस्याः अर्श आद्यचि गौरा०ङीष् । (कलमी) शाकभेदे शब्दरत्ना० तस्याः कडम्बभूयस्त्वात् तथात्वम् कलम्बीशब्दे उदा० ।

कडवक पु०"अपभ्रंशनिबन्धेऽस्मिन् सर्गाः कडवकाभिधाः"सा० द०उक्ते अपभ्रंशनिबन्धानामध्यायविरामसूचके सर्गे ।

कडार पु० गड-सेचने आरन् गस्य कादेशः । १पिङ्गलवर्णे । २तद्वति त्रि० । "करभकण्ठकडारमाशाः" माघः । ३दासे पु० मेदि० । तस्य सेचनकर्तृत्वात् तथात्वम् । कड-दर्पे आरन् । ४दृप्ते त्रि० कडारशब्दस्य कर्म्मधारये वा पूर्वनिपातः । कडारजैमिनिः जैमिनिकडारः बहुव्रीहौ तु न । "कडारपुरुषोत्तमः" सि०कौ० । "कडाराः कर्मधारये" पा० बहुत्वात्तद्गणोऽत्र विवक्ष्यते स च गणः । कडार, गडुल, खञ्ज, खोड़, काण, कुण्ठ, खलति, गौर, वृद्ध, भिक्षुक, पिङ्ग, पिङ्गल, तनु, जरठ, बधिर, मठर, कब्ज, वर्वर" ।

कडितुल पु० कट्या तुलाऽत्र पृषो० टस्य ड । खड्गे शब्दर० कटिव्यासस्य त्रिंशदङ्गुलाधिकतया खड्गस्य च निस्त्रिंशत्वेन त्रिंशदधिकाङ्गुलतया च तयोः साम्येन तथात्वम् । कड भक्षणे इन् तस्य तुलाऽत्र । हिंसकतुल्यत्वाद्वा खड्गस्य तथात्वम् ।

कड्ड कार्कश्ये भ्वा०पर० अक० सेट् । कड्डति अकड्डीत् । चकड्ड-प्रनिकड्डति डोपधत्वात् क्विपि डट् कड् ।

कण आर्त्तस्वरे भ्वा० पर० अक० सेट् । कणति अकाणीत् अकणीत् । ऋदित् । णिचि अचीकणत् त अचकणत् त । चकाण प्रनिकणति ।

कण गतौ भ्वा० पर० सक० सेट् । कणति अका(क)णीत् । घटादि० । णिचि कणयति ते ।

कण निमीलने वा चुरा० पर०अक०सेट् । काणयति ते । अचीकणत् त । काणयाम् बभूव आस चकार चक्रे काणः पक्षे पर० भ्वा० कणति अक(का)णीत् चकाण । निमीलनयत्र नेत्रादेः पक्ष्मावरणं सावयवस्याङ्गसङ्कोचनञ्च ।

कण पु० कण-निमीलने अच् । १धान्यादेरतिसूक्ष्मांशे, राजनि०२लेशे च वयवाल्पत्वेन तयोरवयवसङ्कोचवत्त्वात्तथात्वम्"तिलातसीसर्षपकणांश्चात्र प्रकिरेत्"सुश्रु० । "द्वादशाहं कणान्नता"याज्ञ०"नयनयुगलं कङ्कणभरम्"उद्भटः। "उद्यानानां नवजलकणैर्यूथिकाजालकानि" मेघ० । कणभक्षः कणादः । ३वनजीरके स्त्री गौरा० ङीष् । अल्पार्थे टाप् । ४क्षुद्रांशे ५जीरके"शुण्ठीपादमिता कणार्णवमिता दीप्तायवान्योः क्रमात्"वैद्यकम् । "द्राक्षावल्लीनागवल्ली कणावल्लीशतावृतम्" काशी० । ६पिप्पल्याम्, ७श्वेतजीरके च राजनि० । "कणान् वा भक्षयेदब्दं पिण्याकं वा सकृन्निशि"मनुः अल्पांशे स्त्रीत्वमपि "कदलीफलमध्यस्थं कणामात्रमपक्वकम्" तिथित० । (कुमेरापोका) । ७कुम्भरीमक्षिकायां स्त्री मेदि० । ८महिषाख्यगुग्गुलौ न० "रुहिकाख्यं कणं दारु सिह्लकं सागुरुं सितम् । शङ्खं जातीफलं श्रीशे धूपानि स्युः प्रियाणि वै" ति० त० वामपु० । "कणं महिषाख्य गुग्गुलुः" रघु० भीमसेनो भीमवत् कणगुग्-